

Motion till riksdagen

1988/89:Ub272

av Erkki Tammenoksa m.fl. (s)

Hemspråket i grundutbildningen för vuxna

De allmänna målen för vuxenutbildningen och de särskilda målen för grundvux som återfinns i läroplanen för kommunal vuxenutbildning, Lvux82, överensstämmer väl med samhällets mål för invandrar- och minoritetspolitiken. Enligt de allmänna målen syftar vuxenutbildningen bl.a. till att tillgodose de vuxnas individuella önskemål om vidgade studie- och utbildningsmöjligheter och att ge dem tillfälle att komplettera ungdomsutbildningen. Enligt de särskilda målen för grundvux skall de vuxna erbjudas grundläggande utbildning som förmedlar kunskaper och färdigheter som är oundgängliga för den enskilde i samhället och som kan utgöra grund för yrkesutövning och vidareutbildning.

Vuxenutbildning i komvux bedrivs enligt kurs- och timplaner. Sådana finns inte för grundvux och därför har SÖ utarbetat ett kommentarmaterial för den del av läroplanen för den kommunala vuxenutbildningen som är tillämplig på grundvux. Detta kommentarmaterial innehåller inga föreskrifter utan skall ge idéer och vara ett inlägg i diskussioner vid bl.a. planering av utbildningen och utarbetande av lokala arbetsplaner.

Konkretiseringen av de i läroplanen föreskrivna utbildningsmålen har på flera håll lett till att grundvux för majoriteten av de studerande, d.v.s. studerande med invandrarbakgrund, fungerar enbart som SFI-undervisning och därmed nås inte de uppsatta utbildningsmålen. En effektiv svenskundervisning är självfallet mycket viktig, men samhällets mål vid inrättandet av grundvux var mer omfattande även för invandrarna. I SÖ:s kommentarmaterial anges omvärldsorientering, personlig mognad, självförtroende, ansvarskänsla o.s.v. som vidare mål som verksamheten inom grundvux ytterst syftar till. På många håll har inte de som har rätt goda kunskaper i svenska, och det har inte majoriteten av de studerande med invandrarbakgrund, någon reell möjlighet att lära sig matematik, natur- och samhällsorienterande ämnen i grundvux.

I Lvux82 sägs att "De samhälls- och naturorienterande momenten i undervisningen genomförs om möjligt i huvudsak på hemspråket." Eftersom detta i allmänhet inte är möjligt kan de studerande som inte har svenska som modersmål inte göra några framsteg i dessa ämnen. Det finns exempel på matematikstudier på grundvux där de studerande efter flera månader inte kom upp till den nivå där de befann sig före utbildningen, eftersom all tid gick åt att studera de skriftliga exemplen som om matematikboken hade varit en lärobok i SFI. Så fungerar även den samhälls- och naturorienterande undervisningen ofta.

Undervisningen på hemspråket sker ofta som 2–3 timmars veckoundervisning och används för det mesta till grammatiska förklaringar, dvs. som stödundervisning i svenska på hemspråket. Om hemspråkläraren är ambulering och kunskaperna i svenska görs till en förutsättning för att de studerande med invandrarbakgrund skall kunna lära sig annat än SFI i grundvux, ligger det nära till hands att undervisningen på hemspråket börjar ses som en belastning för grundvux. Det finns exempel på grundvux där lärare och studierektor på lärarmöten har diskuterat hur de kan få de studerande att inte tala sitt hemspråk ens på rasterna. Ett sådant synsätt och tolkning av grundvux uppgifter är direkt skadligt för målsättningen att öka deltagarnas trygghet och självkänsla och kan leda till bristande självförtroende och identitetskriser hos eleverna. Enligt de nu gällande reglerna för grundvuxutbildning är det dock fullt möjligt att genomföra grundvuxutbildning med en sådan syn på och tolkning av den målsättning som finns i Lvux82.

Mycket viktiga inslag i grundvuxverksamheten är också uppsökande verksamhet till utbildningen, kurativa insatser och studie- och yrkesorientering. Enligt kommentarmaterialet skall studie- och yrkesorienteringen vara en personlig vägledning och "eftersom många deltagare i grundvux har en osäker ställning på arbetsmarknaden är det av särskild vikt att de får en välanpassad syo." Om och när syo-konsulenter inte behärskar något invandrarpråk och tolkar används ytterst sparsamt blir just de svagaste och mest behövande förutan detta.

Det anses numera naturligt att barnen i invandrantäta kommuner kan inleda sin skolgång på hemspråket. I kommentarmaterialet sägs att "Grundvux omfattar grundläggande utbildning i läsning, skrivning och räkning upp till en nivå som högst motsvarar utbildning enligt årskurs 6 i grundskolan. Samhällsorienterande och naturorienterande moment ingår också i utbildningen...". Det finns inget som talar för att föräldrar borde ha sämre möjligheter än sina barn när det gäller att få utbildning på en nivå motsvarande grundskolans låg- mellanstadium.

De brister som påpekats härovan gör att grundvux inte fungerar som det var tänkt, och jämlikhetsmålet i invandrar- och minoritetspolitiken förverkligas inte.

Det är på tiden att utarbeta så klara regler för grundvuxutbildningen att den lokala tolkningen inte kan nonchalera de av riksdagen antagna invandrar- och minoritetspolitiska målen när grundvuxutbildning genomförs. På de orter där andelen invandrare i grundvuxutbildningen är betydande, skall dessutom grundvuxutbildningen i huvudsak genomföras på invandrarernas hemspråk. Därmed skulle mången grundvux inte längre vara en renodlad språkskola med enbart SFI-undervisning för invandrarernas del.

Hemställan

Mot. 1988/89

Uh272

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att SÖ får i uppdrag att utarbeta klara regler för grundutbildning för vuxna så att riksdagens antagna invandrar- och minoritetspolitiska mål uppnås.

Stockholm den 24 januari 1989

Erkki Tammenoksa (s)

Berit Oscarsson (s)

Barbro Evermo Palmerlund (s)